

CIÈNCIES SOCIALS · 1R ESO

L'antiga Grècia

*Dossier de l'alumnat · Les polis, la democràcia i el
llegat grec*

DOSSIER DE L'ALUMNAT · UNITAT 3

Presentació

Aquest dossier recull el contingut de la unitat, des de les polis gregues fins al llegat de Grècia. A cada apartat hi trobaràs l'explicació, alguna caixa «**Saps que...?**» amb curiositats i un bloc d'**Activitats** per practicar.

Una part del tema —les colonitzacions gregues i el contacte amb els ibers— la treballaràs amb la situació d'aprenentatge «**El vaixell que va arribar a Empúries**», que tens en un document a part.

Nom i cognoms	
Grup	
Curs	2026-2027

1 Un país de mar i muntanyes

1.1 La geografia que ho explica gairebé tot

La civilització grega va néixer al voltant de la **mar Egea**: la península dels Balcans, les costes de l'Àsia Menor (l'actual Turquia) i centenars d'illes. És un territori molt **muntanyós**, amb poques planes fèrtils i valls aïllades les unes de les altres. Aquesta geografia va marcar el destí de Grècia de dues maneres:

- Les muntanyes van dificultar la unificació: en lloc d'un gran regne, hi van néixer centenars de petites ciutats independents, les **polis**.
- La terra pobra i la costa retallada van empènyer els grecs cap al **mar**: es van convertir en grans navegants, pescadors i comerciants. Comercaven sobretot amb **vi, oli d'oliva i ceràmica**, i compraven el blat que els faltava.

1.2 Què unia els grecs?

Tot i no tenir mai un estat comú, els grecs se sentien un sol poble: s'anomenaven a si mateixos **hel·lens** i deien «bàrbars» (que vol dir, més o menys, «els que fan bar-bar») a tots els qui no parlaven grec. Els unia una mateixa **llengua**, una mateixa **religió** amb els seus santuaris comuns (com Delfos i Olímpia), els **poemes d'Homer** (la *Ilíada* i l'*Odissea*, que tots els nens aprenien) i grans celebracions compartides com els **Jocs Olímpics**.

1.3 Les etapes de la història grega

ETAPA	CRONOLOGIA APROXIMADA	QUÈ LA CARACTERITZA
Època arcaica	800 – 490 aC	Neixen les polis, l'alfabet grec i la moneda. Gran colonització del Mediterrani. Primers Jocs Olímpics (776 aC).
Època clàssica	490 – 323 aC	L'edat d'or: democràcia atenesa, guerres mèdiques, Pèricles i el Partenó, gran filosofia i teatre. Acaba amb la mort d'Alexandre el Gran.
Hel·lenisme	323 – 31 aC	La cultura grega s'estén per tot l'Orient gràcies a les conquestes d'Alexandre. Acaba amb la conquesta romana.

Abans de l'època arcaica, a l'Egea ja hi havia hagut dues civilitzacions brillants: la minoica (a l'illa de Creta, amb els seus grans palaus com el de Cnossos) i la micènica (la dels herois de la guerra de Troia). Quan van desaparèixer, cap al 1200 aC, va venir un llarg període de decadència que anomenem època fosca.

SAPS QUE...?

La paraula **política** ve, precisament, de *polis*: en grec volia dir «els afers de la ciutat». I no és l'única: *democràcia, escola, teatre, música, matemàtiques, història, planeta...* Centenars de paraules que fas servir cada dia van néixer a Grècia fa 2.500 anys.

ACTIVITATS

- 1 Explica de quines dues maneres la geografia va condicionar la història de Grècia.
- 2 Si els grecs no tenien un estat comú, què els unia com a poble? Esmenta quatre elements.
- 3 Ordena cronològicament les tres etapes de la història grega i assigna a cadascuna una fita.
- 4 Busca cinc paraules catalanes d'origen grec que no surtin en aquest apartat.

2 La polis: Atenes i Esparta, dos mons oposats

2.1 Què era una polis?

Una **polis** era una ciutat-estat: una ciutat independent amb el seu territori agrícola, el seu govern, les seves lleis, la seva moneda i el seu exèrcit. Solia tenir dues parts ben diferenciades: l'**acròpolis** («ciutat alta»), el recinte fortificat del turó on hi havia els temples principals, i la ciutat baixa, amb l'**àgora**: la plaça pública on hi havia el mercat i on els ciutadans es trobaven per parlar de negocis... i de política. L'àgora era el cor de la polis.

Hi va haver centenars de polis, però dues van destacar per sobre de totes, i no podien ser més diferents: **Atenes** i **Esparta**.

2.2 Atenes i Esparta, cara a cara

	ATENES	ESPARTA
Govern	Democràcia: els ciutadans decideixen a l'assemblea.	Oligarquia militar: dos reis, un consell d'ancians i una minoria que controla el poder.
Economia	Comerç marítim, artesanía, gran port (el Pireu).	Agricultura treballada pels ilotes (camperols sotmesos).
Valors	La paraula, la cultura, la bellesa, la participació.	La disciplina, l'obediència, la força militar.
Educació	Lectura, escriptura, música, gimnàstica i retòrica per als nois de famílies ciutadanes.	L'agogé: educació militar estatal des dels 7 anys, duríssima, per formar soldats.
Les dones	Recloses a casa, sense drets polítics, dedicades a la llar.	Més llibertat i educació física: havien de criar futurs guerrers forts.

SAPS QUE...?

Encara avui fem servir aquests dos noms com a adjectius: d'una vida austera i dura en diem **espartana**, i d'una resposta breu i contundent en diem **lacònica** (de Lacònia, la regió d'Esparta). Expliquen que un rei enemic va amenaçar els espartans: «Si entro a Lacònia, ho arrasaré tot». La resposta espartana va ser una sola paraula: «Sí».

ACTIVITATS

- 1 Defineix polis i explica què eren l'acròpolis i l'àgora.
- 2 Compara Atenes i Esparta en tres aspectes: govern, economia i educació.
- 3 Per què les dones espartanes tenien més llibertat que les ateneses? Quina era la raó de fons?
- 4 Què vol dir, avui, que una cosa és «espartana»? I una resposta «lacònica»? D'on vénen aquestes expressions?

3 La democràcia atenesa: el poble mana (però quin poble?)

3.1 Un invent revolucionari

Durant segles, Atenes havia estat governada per reis, després per nobles (**aristocràcia**, «el govern dels millors») i fins i tot per tirans. Però al segle VI aC, reformadors com **Soló** i sobretot **Clístenes** (508 aC) van anar donant el poder als ciutadans, fins a crear una cosa mai vista: la **democràcia** («el govern del poble»). Per primera vegada a la història, les decisions d'un estat no les prenia un rei ni una minoria de privilegiats, sinó l'assemblea de tots els ciutadans.

3.2 Com funcionava?

- **L'Ekklesia (assemblea):** el cor de la democràcia. Tots els ciutadans hi podien anar, parlar i votar a mà alçada les lleis, la guerra i la pau. Es reunia unes 40 vegades l'any al turó de la Pnyx.
- **La Bulé (consell dels 500):** preparava els temes que es votarien a l'assemblea. Els seus membres es triaven per **sorteig**, perquè els atenesos pensaven que les eleccions afavorien els rics i famosos, mentre que el sorteig era realment igualitari.
- **Els magistrats:** els càrrecs que governaven el dia a dia. La majoria, per sorteig i per un sol any; els més delicats, com els deu estratèges (caps militars), per elecció.
- **Els tribunals populars:** la justícia també era cosa dels ciutadans: jurats enormes, de centenars de membres, triats per sorteig.
- **L'ostracisme:** un cop l'any, l'assemblea podia desterrar durant deu anys qualsevol polític que es considerés un perill per a la democràcia. El nom s'escrivia en un tros de ceràmica anomenat *òstrakon*.

3.3 Els límits: una democràcia de minories

Ara bé, atenció: només eren **ciutadans** els homes adults, lliures, fills de pare i mare atenesos. Això deixava fora la immensa majoria de la població:

- **Les dones:** sense cap dret polític, ni a Atenes ni enlloc del món grec.
- **Els metecs:** els estrangers residents, lliures i sovint pròspers comerciants, però sense drets polítics i obligats a pagar impostos especials.
- **Els esclaus:** potser un terç de la població. Treballaven a les cases, els tallers, els camps i les terribles mines de plata de Làurion, i no tenien cap dret.

Es calcula que només un de cada deu habitants de l'Àtica podia participar en política. La democràcia atenesa va ser un invent extraordinari... i alhora molt limitat. Comparar-la amb la nostra (on voten dones i homes, i la ciutadania no depèn de l'origen familiar) ens ajuda a veure tot el camí recorregut des d'aleshores.

SAPS QUE...?

La democràcia atenesa era **directa**: els ciutadans votaven personalment cada llei, sense diputats pel mig. La nostra és **representativa**: triem representants perquè decideixin per nosaltres. Què s'assembla més a l'esperit atenès dins la teva vida? Potser... votar a mà alçada les decisions de la classe o del consell de delegats!

ACTIVITATS

- 1 Què significa, literalment, la paraula democràcia? Per què va ser un invent revolucionari?
- 2 Explica la funció de l'Ekklesia i de la Bulé. Per què molts càrrecs es triaven per sorteig i no per elecció?
- 3 Què era l'ostracisme i per a què servia?
- 4 Qui quedava exclòs de la ciutadania atenesa? Quina proporció de la població podia participar en política?
- 5 Elabora una taula comparativa entre la democràcia atenesa i l'actual: qui vota, com es vota, directa o representativa, drets de les dones.

4 Grecs pel Mediterrani: les colonitzacions

4.1 Per què van marxar?

Entre els segles VIII i VI aC, milers de grecs van deixar les seves polis per fundar ciutats noves arreu del Mediterrani i la mar Negra. Les causes principals van ser la **manca de terres** (la població creixia i la terra fèrtil era poca), les **crisis polítiques** (els perdedors de les lluites internes sovint havien de marxar) i la recerca de **noves rutes comercials**.

Cada expedició sortia d'una polis mare (la **metròpoli**) i fundava una **colònia**: una polis nova, independent, però que mantenia amb la metròpoli la llengua, la religió i forts llaços comercials i sentimentals. Així, la cultura grega es va escampar «com granotes al voltant d'un estany», en paraules del filòsof Plató: des de l'actual Ucraïna fins a Marsella, des del sud d'Itàlia (la «Magna Grècia») fins a... Catalunya.

4.2 Empúries: Grècia a l'Empordà

Cap a l'any **575 aC**, colons grecs procedents de **Foce** (a l'Àsia Menor), establerts abans a Massàlia (Marsella), van fundar a la costa de l'Empordà una ciutat que ho diu tot amb el nom: **Empòrion**, que en grec significa «mercat». És l'actual jaciment d'**Empúries** (l'Escala, Alt Empordà), l'única colònia grega documentada de la península Ibèrica que es pot visitar.

Empúries era la porta per on entraven a la península els productes grecs (ceràmica fina, vi, oli, perfums) i per on sortien els metalls, el gra i l'espart dels pobles **ibers**, amb qui els grecs van conviure i comerciar durant segles. Segles més tard, l'any 218 aC, per Empúries desembarcarien també els romans: però aquesta història ja és la de la unitat següent.

SAPS QUE...?

A Empúries s'hi va trobar una de les escultures gregues més famoses de Catalunya: l'**Asclepi d'Empúries**, una gran estàtua del déu de la medicina, avui visible al mateix jaciment. I cada any, la **flama olímpica** dels Jocs de l'Estat espanyol i diversos esdeveniments esportius han fet servir Empúries com a escenari simbòlic: és el punt de la península més directament lligat a la Grècia antiga.

ACTIVITATS

- 1 Explica les tres causes principals de la colonització grega.
- 2 Què és una metròpoli? I una colònia? Quina relació mantenen?
- 3 Què significa «Empòrion» en grec? Per què és un nom ben triat?
- 4 Quins productes intercanviaven grecs i ibers a Empúries?
- 5 Situa en un mapa del Mediterrani: Grècia, Massàlia, la Magna Grècia i Empúries.

5 De les guerres mèdiques a Alexandre el Gran

5.1 Les guerres mèdiques: David contra Goliat

A principis del segle V aC, l'**Imperi persa**, el més gran del món, va intentar conquerir Grècia. Contra tot pronòstic, les petites polis gregues, unides per primera vegada, el van aturar en dues guerres que anomenem **guerres mèdiques** (els grecs anomenaven «medes» els perses):

- **Batalla de Marató (490 aC)**: els atenesos derroten el primer atac persa. Segons la llegenda, un missatger va córrer els 42 km fins a Atenes per anunciar la victòria... i d'aquí ve el nom de la cursa de marató.
- **Batalles de les Termòpiles i Salamina (480 aC)**: en el segon atac, el rei persa Xerxes arrasa Grècia central malgrat la resistència heroica del rei espartà Leònides i els seus 300 hoplites a les Termòpiles; però la flota atenesa destrueix la persa a l'estret de Salamina i decideix la guerra.

5.2 El segle de Pèricles

Després de la victòria, **Atenes** es va convertir en la polis més poderosa i rica de Grècia, al capdavant d'una gran aliança naval. Sota el lideratge de **Pèricles** (que va dirigir la política atenesa durant més de 30 anys), la democràcia es va consolidar i la ciutat va viure la seva màxima esplendor: es va reconstruir l'**Acròpolis** amb el **Partenó** al capdamunt, i Atenes va atreure els millors artistes, filòsofs i científics. Per això el segle V aC s'anomena el «segle de Pèricles» o l'edat d'or d'Atenes.

L'esplendor, però, va durar poc: la rivalitat entre Atenes i Esparta va esclatar en la llarga i devastadora **guerra del Peloponès** (431-404 aC), que Esparta va guanyar però que va deixar totes les polis exhaustes i enfrontades.

5.3 Alexandre el Gran i l'hel·lenisme

La debilitat de les polis la va aprofitar un regne del nord que els grecs consideraven mig bàrbar: **Macedònia**. El rei Filip II les va sotmetre totes, i el seu fill, **Alexandre el Gran**, educat pel filòsof Aristòtil, va protagonitzar una de les aventures més espectaculars de la història: en només **11 anys (334-323 aC)** va conquerir tot l'Imperi persa i va arribar fins a Egipte i l'Índia, creant l'imperi més gran que s'havia vist mai. Va morir a Babilònia als 32 anys, i el seu imperi es va repartir entre els seus generals.

La conseqüència més duradora de les seves conquestes va ser cultural: la llengua, l'art i el pensament grecs es van estendre per tot l'Orient i es van barrejar amb les cultures locals. Aquesta nova etapa s'anomena **hel·lenisme**, i la seva capital cultural va ser **Alexandria** (Egipte), famosa pel seu far —una de les set meravelles del món antic— i per la seva **biblioteca**, la més gran de l'antiguitat.

SAPS QUE...?

Alexandre va fundar més de **70 ciutats**, i a una vintena els va posar el seu nom: Alexandria. La més famosa és la d'Egipte, que encara avui és la segona ciutat del país. Fins i tot va batejar una ciutat en honor del seu cavall, **Bucèfal**, que l'havia acompanyat des de l'adolescència.

ACTIVITATS

- 1 Qui es va enfrontar a les guerres mèdiques? Explica què va passar a Marató i a Salamina.
- 2 Per què el segle V aC s'anomena «el segle de Pèricles»? Esmenta dues fites d'aquesta època.
- 3 Quina guerra va posar fi a l'esplendor de les polis? Qui s'hi enfrontava?
- 4 Ressegueix sobre un mapa l'itinerari de les conquestes d'Alexandre i anota'n les dates clau.
- 5 Què és l'helenisme? Per què Alexandria n'és el millor símbol?

6 Déus, mites i Jocs Olímpics

6.1 Una religió de déus molt humans

La religió grega era **politeista**, i els seus déus tenien una particularitat: eren **antropomorfs** (amb forma i caràcter humans). S'enamoraven, s'enfadaven, es barallaven i feien trampes, com qualsevol família... però eren immortals i totpoderosos. Els dotze principals vivien al cim de l'**Olimp**, la muntanya més alta de Grècia:

DÉU/DEESSA	ÀMBIT	ATRIBUTS
Zeus	Rei dels déus, el cel i el llamp	Llamp, àguila
Hera	Matrimoni i família	Paó, diadema
Posidó	El mar i els terratrèmols	Trident, cavall
Atena	Saviesa i guerra intel·ligent	Òliba, casc, llança
Apol·lo	El sol, la música i els oracles	Lira, arc
Àrtemis	La caça i la lluna	Arc i fletxes, cérvol
Afrodita	L'amor i la bellesa	Colom, mirall
Ares	La guerra violenta	Casc, llança, escut
Hermes	Missatger dels déus, comerç i viatgers	Sandàlies alades, caduceu
Hefest	El foc i la forja	Martell, enclusa
Demèter	L'agricultura i les collites	Espigues de blat
Dionís	El vi, la festa i el teatre	Raïm, copa

Al costat dels déus hi havia els **herois**, fills de déu i mortal, protagonistes dels **mites**: Hèracles i els seus dotze treballs, Teseu i el Minotaure, Perseu i la Medusa, Ulisses i el seu llarg viatge de retorn... Els mites no eren només entreteniment: explicaven el món, transmetien valors i alimentaven tot l'art grec.

Per saber el futur o prendre decisions difícils, els grecs consultaven els **oracles**: santuaris on els déus «parlaven» a través dels sacerdots. El més famós era l'**oracle de Delfos**, dedicat a Apol·lo, on la pitonissa donava respostes cèlebres per la seva ambigüitat.

6.2 Els Jocs Olímpics

Cada quatre anys, totes les polis enviaven els seus millors atletes al santuari d'**Olímpia** per competir en honor de Zeus. Eren els **Jocs Olímpics**, celebrats des del **776 aC**: curses a peu i de carros, lluita, llançament de disc i javelina, pentatló... Durant els jocs es proclamava la **treva sagrada**: totes les guerres s'aturaven perquè atletes i espectadors poguessin viatjar amb seguretat. Els guanyadors només rebien una corona d'olivera... però tornaven a casa convertits en herois per sempre.

SAPS QUE...?

Els Jocs antics es van celebrar sense interrupció durant més de **1.000 anys**, fins que es van prohibir l'any 393 dC. Els Jocs Olímpics moderns, recuperats l'any 1896 a Atenes per Pierre de Coubertin, en són l'homenatge: per això la flama s'encén encara avui a Olímpia, amb un mirall i els raigs del sol, abans de cada edició.

ACTIVITATS

- 1 Què vol dir que els déus grecs eren antropomorfs? En què s'assemblaven als humans i en què no?
- 2 Relaciona: Posidó, Atena, Hermes, Dionís amb els seus àmbits i atributs.
- 3 Què era l'oracle de Delfos i per a què el consultaven els grecs?
- 4 Explica dues semblances i dues diferències entre els Jocs Olímpics antics i els actuals.
- 5 Tria un mite grec (Teseu, Perseu, Hèracles, Ulisses...) i resumeix-lo en cinc línies.

7 La cultura i l'art: pensar, representar, construir

7.1 La filosofia: atrevir-se a preguntar

Els grecs van ser els primers a intentar explicar el món fent servir la **raó** en lloc dels mites: això és la **filosofia** («amor a la saviesa»). Els tres grans noms són una cadena de mestre i deixeble: **Sòcrates**, que ensenyava fent preguntes pels carrers d'Atenes i va ser condemnat a mort per «corrompre el jovent»; **Plató**, el seu deixeble, que va fundar l'Acadèmia, la primera gran escola de filosofia; i **Aristòtil**, deixeble de Plató i mestre d'Alexandre el Gran, que va estudiar i ordenar gairebé tots els camps del saber.

7.2 El teatre: néixer en una festa

El **teatre** va néixer a Atenes, a les festes en honor del déu Dionís, i s'hi van crear els dos grans gèneres: la **tragèdia** (històries d'herois enfrontats a un destí terrible, per fer pensar i emocionar: Èsquil, Sòfocles, Eurípides) i la **comèdia** (sàtira i humor, sovint contra els polítics del moment: Aristòfanes). Les representacions eren esdeveniments cívics multitudinaris: el teatre d'Epidaure tenia capacitat per a unes 14.000 persones, i la seva acústica encara avui meravel·la.

7.3 Ciència i història

Els grecs van posar els fonaments de moltes ciències: les **matemàtiques** (**Pitàgores**, **Euclides**, **Arquimedes**), la **medicina** (**Hipòcrates**, de qui ve el jurament que encara fan els metges), la geografia (Eratòstenes va calcular la circumferència de la Terra amb un error sorprenentment petit) i la **història**: **Heròdot**, considerat el «pare de la història», va ser el primer a investigar el passat preguntant, viatjant i contrastant versions: exactament el que fem a classe!

7.4 L'arquitectura: els tres ordres i el Partenó

L'edifici grec per excel·lència és el **temple**: la casa de l'estàtua del déu (les cerimònies es feien a fora). Els grecs buscaven l'**harmonia i la proporció** perfectes, i van crear tres estils o **ordres** que es distingeixen sobretot per la columna:

- **Dòric**: el més sobri i robust; columna sense base i capitell llis. És l'ordre del Partenó.
- **Jònic**: més esvelt i elegant; capitell amb dues volutes (espirals).
- **Corinti**: el més decorat; capitell amb fulles d'acant. Serà el preferit dels romans.

L'obra mestra és el **Partenó** (segle V aC), el temple d'Atena a l'Acràpolis d'Atenes, dirigit per l'escultor **Fídies** sota el govern de Pèricles: marbre blanc, proporcions calculadíssimes i correccions òptiques subtils perquè, vist de lluny, sembli perfecte.

7.5 L'escultura: la conquesta del moviment

L'escultura grega va evolucionar al llarg de tres etapes, en una recerca constant de la perfecció del cos humà: a l'**època arcaica**, figures rígides i frontals amb el famós «somriure arcaic»; a l'**època clàssica**, l'equilibri i la bellesa ideal, amb obres com el Discòbol de Miró o el Dorífor de Policlet, que fixava les proporcions perfectes del cos; i a l'**helenisme**, el moviment, l'emoció i el dramatisme extrems, com al Laocoont o la Victòria de Samotràcia.

SAPS QUE...?

Els temples i les estàtues gregues que avui veiem de marbre blanc immaculat... estaven **pintats de colors vius**: blaus, vermells, daurats. El pas dels segles va esborrar la pintura, i el Renaixement va convertir aquell blanc accidental en un ideal de bellesa. Les reconstruccions actuals amb els colors originals sorprenen tothom!

ACTIVITATS

- 1 Qui van ser Sòcrates, Plató i Aristòtil? Quina relació hi havia entre ells?
- 2 Quina diferència hi ha entre tragèdia i comèdia? On i per què va néixer el teatre?
- 3 Per què Heròdot és considerat el «pare de la història»? Què feia que el fa semblant a un historiador actual?
- 4 Dibuixa esquemàticament els capitells dels tres ordres i escriu el tret distintiu de cadascun.
- 5 Explica les tres etapes de l'escultura grega amb una característica i una obra de cadascuna.

8 El llegat grec: Grècia és aquí

Pocs pobles han deixat una empremta tan profunda. Aquest és el balanç del que devem als grecs:

- **La democràcia** i el vocabulari polític: política, democràcia, monarquia, aristocràcia, tirania... Les idees de ciutadania i de debat públic.
- **La filosofia i la ciència racional:** la convicció que el món es pot entendre preguntant, observant i raonant.
- **La llengua:** milers de paraules catalanes d'origen grec, sobretot en ciència i tècnica (telèfon, biologia, geografia, símptoma, planeta...).
- **El teatre** i els gèneres dramàtics, que continuen vius als escenaris i a les pantalles.
- **L'esport** i els Jocs Olímpics, amb la marató inclosa.
- **L'art i l'arquitectura clàssiques:** els ordres grecs decoren parlaments, museus i bancs de mig món (fixa't en les columnes la pròxima vegada que en vegis!).
- **La història** com a disciplina: investigar el passat amb mètode i esperit crític.
- **La mitologia**, font inesgotable de l'art, la literatura, el cinema i els videojocs (de l'Odissea a Percy Jackson i God of War).

ACTIVITATS

- 1 Tria els tres llegats grecs que consideris més importants i justifica la teva tria.
- 2 Fes una llista de deu paraules catalanes d'origen grec relacionades amb la ciència o la tècnica.
- 3 Reflexió final: la democràcia atenesa exclouïa la majoria de la població i la nostra no. Vol dir això que no li devem res? Argumenta la teva resposta.

9 Glossari de la unitat

Acròpolis	Part alta i fortificada de la polis, on hi havia els temples principals.
Àgora	Plaça pública de la polis, centre del mercat i de la vida política i social.
Ciudadà	A Atenes, home adult lliure, fill de pare i mare atenesos, amb drets polítics.
Colònia	Ciutat nova fundada per una polis (metròpoli) en un altre territori del Mediterrani.
Democràcia	Sistema de govern en què el poder resideix en el conjunt dels ciutadans («govern del poble»).
Ekklesia	Assemblea de tots els ciutadans atenesos, que votava les lleis i les grans decisions.
Hel·lenisme	Etapa posterior a Alexandre el Gran en què la cultura grega es va estendre i barrejar per tot l'Orient.
Hoplita	Soldat d'infanteria grec, armat amb llança, escut rodó i casc, que combatia en formació tancada (falange).
Metec	Estranger lliure resident a Atenes, sense drets polítics.
Metròpoli	Polis mare que organitzava la fundació d'una colònia.
Mite	Relat tradicional protagonitzat per déus i herois que explicava el món i transmetia valors.
Oracle	Santuari on es consultava la voluntat dels déus; també, la resposta que s'hi obtenia.
Ordre arquitectònic	Cadascun dels tres estils de l'arquitectura grega (dòric, jònic i corinti), identificables per la columna.
Ostracisme	Desterrament de deu anys que l'assemblea atenesa podia votar contra un polític considerat perillós.
Polis	Ciutat-estat grega: ciutat independent amb el seu territori, govern, lleis i exèrcit.
Politeisme	Religió que adora molts déus.
Tragèdia	Gènere teatral grec que presenta herois enfrontats a un destí advers per emocionar i fer reflexionar.